

NORSK
SOROPTIMA

TEMA: Innovasjon og infrastruktur

Soroptimister hjelper

Prosjekt som finansierer, bygger, og tilrettelegger for bedre infrastruktur

Fjernvarme

Viktig bidrag i miljøhovedstaden

Soroptimistprofilen

Jezzamine Faye Matias-Martinsen, Sarpsborg Soroptimistklubb

Kjære Soroptimister

Innovasjon ... forandring, fornyelse.

Smak på ordet og dets betydning. Fornyelse er jo nettopp det vi alle ønsker for vår organisasjon. Vi ønsker at vår klubb, vår union og vårt nettverk skal fremstå som noe som er i forandring, at vi følger med i tiden. Dette for å bli attraktive for yngre kvinner. Og jeg må si at jeg gleder meg hver gang jeg leser at noen av våre klubber har fått nye medlemmer. Det er flott at så mange medlemmer står på for å fornye klubbene!

Dere vil finne en flott artikkel fra vår nye «Advocacy Coordinator» (nytt tillitsverv i 2019): Veslemøy Klingsheim. Det å drive aktivt arbeid for at vi som organisasjon skal bli bedre kjent i samfunnet, vite hva en SOROPTIMIST er, er et viktig arbeid. Og i kraft av dette tillitsvervet, ble Veslemøy valgt ut av SIE til å delta på FNs kvinnekommisjon i år.

Vi i SI Norgesunionen, sammen med de andre Nordiske Soroptimist Unioner, gjorde oss også synlige på årets Guvernørmøte 2019 i Zagreb. SI Norgesunionen vant årets «BEST PRACTICE AWARD, UNION BEST PROJECT» for Soroptimist Nordic Leadership Academy 2018. Spesielt vil jeg takke SI Røros som virkelig sørget for at dette ble en fantastisk uke for de 25 deltagerne fra hele Norden. Som vi alle erfarer, er det ikke størrelsen på klubben som avgjør om et prosjekt blir vellykket, men entusiasmen til hver enkelt og klubben i fellesskap.

Infrastruktur er de faktorer som er nødvendige for at et samfunn eller en organisasjon kan fungere optimalt.

Ved årets representantsskapsmøte i Fredrikstad, var det bl.a. revisjon av retningslinjer for tillitskvinner som ble diskutert. Dette er noe som det skal arbeides videre med, og det kom gode innspill fra flere representanter til justeringer. At vår organisasjon reviderer lover og vedtekter er nødvendig. Også årets Guvernørmøte hadde stort fokus på dette. Noe som vil glede mange (alle?), er at soroptimiståret omsider skal følge kalenderåret! Dette blir gjeldende fra 01.01.2022.

Så til dere alle som lurer på om det å ta et tillitsverv i vår organisasjon, er noe for deg, tenk at sammen er vi sterke og sammen får vi organisasjonen til å fungere, infrastruktur. Det er ingen som kan alt fra dag en. Vi må gi rom for læring og feiling. Disse snart to årene hvor Renata Trottman Probst har vært vår SIE President, har hun hatt som motto «We stand up for women». Og la oss gjøre det, la oss stille opp for hverandre nettopp ved å gjøre en innsats for vår organisasjon, slik at vi derved kan styrke og hjelpe andre kvinner som ikke har de samme mulighetene som oss.

Til slutt vil jeg oppfordre alle klubber som ennå ikke har hatt anledning til å vise «Valgt det», til å ta kontakt med skuespiller-teamet. Og husk, dersom dere velger å vise forestillingen i aksjonsdagene 25. nov.-10. des., kan dere – via unionsstyret – søke om økonomiske midler fra Fokus. Informasjon om dette ligger på nett-siden vår.

Ønsker dere alle en riktig god sommer, regn om natten og sol på dagen!

Soroptimisthilsen
Bente Lene Christensen
 Unionspresident

Forsidebilde: Singapore – en av verdens grønneste byer.

Norsk Soroptima kommer ut med 4 nummer årlig og er medlemsblad for Norges 1800 soroptimister. Som del av Soroptimist International, en NGO (non governmental organisation) for kvinner, er vi tilknyttet FN med representanter i FNs organer i New York, Geneve, Wien, Paris, Roma, Nairobi og Kairo. Soroptimistene har generell konsultativ status i FN og Europarådet. Organisasjonen er en upolitisk sammenslutning av klubber og arbeider for internasjonal forståelse, vennskap, fremme av menneskerettighetene, bedring av kvinners stilling i alle samfunn, respekt og forståelse for andres arbeid.

Innhold

**10-11
FJERNVARME**
– viktig bidrag i miljøhovedstaden.

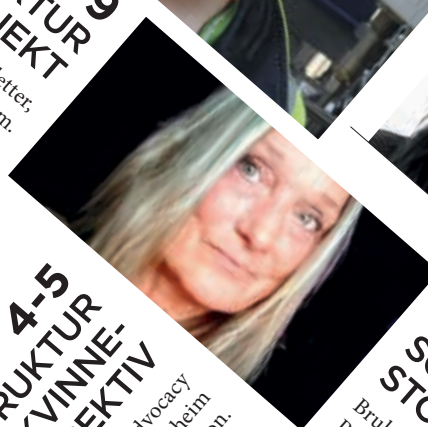

**12-13
BYPLANLEGGING**
Er tett og høyt framtiden? Byutvikling i Singapore og Stavanger.

**14-15
SATSER PÅ MILJØ-
KUNNSKAP**
Grønt flagg og gullkorn fra barneskole.

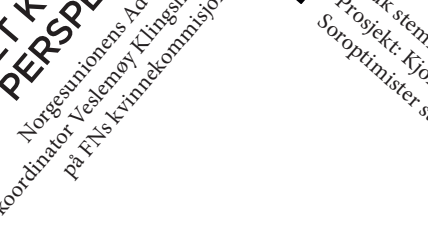

**6-9
INFRASTRUKTUR
PROSJEKT**
Økonomisk støtte, toaletter, skoler, barnehjem. Byplanlegging i Fredrikstad.

**16-17
UNG MILJØAKTIVIST**
Greta Thunberg fikk Rachel Carson pris.

**4-5
INFRASTRUKTUR
I ET KVINNE-
PERSPEKTIV**
Norgesunionens Advocacy koordinator Veslemøy Klingsheim på FNs kvinnekommisjon.

**20-24
SOROPTIMIST-
STOFF**
Bruk stemmerett! Prosjekt: Kjølesalg. Soroptimister strikker.

**18-19
SOROPTIMIST-
PROFILER**
Jezzamine Faye Matias-Martinsen, Sarpsborg.

Innovasjon og infrastruktur

I denne utgaven av Soroptima ser vi på FNs bærekraftsmål #9, innovasjon og infrastruktur. Det handler om hvordan vi planlegger byer, bygger robust infrastruktur og bidrar til innovasjon. Det handler også om tilgang til finansielle tjenester. Dere kan også lese om hvordan soroptimister har hjulpet jenter og kvinner i utviklingsland til å starte små bedrifter.

På FNs kvinnekommisjon dette året var temaet: 'Sosial sikkerhet, tilgang til offentlige tjenester og bærekraftig infrastruktur for likestilling for kvinner og jenter'. Årets kvinnedag 8. mars hadde temaet: «Tenk likestilling, bygg smart, forandre gjennom innovasjon». Det er viktig at vi engasjerer oss og lærer mer om emnet.

Vi har flere artikler om byplanlegging, både i Singapore, Stavanger og Fredrikstad. Vi ser på hvordan miljøhovedstaden utvikler løsninger for fjernvarme.

Husk også at det er snart kommunevalg. Vi oppfordrer kvinner i alle aldre til å bruke stemmeretten.

God lesning!

*Fra redaksjonen: Lianne Olsen, redaktør.
Anne-Kari Aas Eielsen, Turid M. Lindheim Nilsen og
Unni Ustad Figenschou*

INFRASTRUKTUR i et kvinneperspektiv

Mer enn halvparten av verdens befolkning bor i dag i byer. Utviklingen går fort og den økende urbaniseringen medfører store utfordringer også klimamessig.

Veslemøy Klingsheim.

Migrasjon fører til at byer vokser hurtigere enn utbygging av boligområder og arbeidsplasser, og fører til utviklingen av slumområder med dårlige boforhold og manglende tjenester til innbyggerne. I årene som kommer vil slumområder huse flesteparten av verdens fattige.

Infrastruktur er et ord med fransk opprinnelse som kan forklares som «installasjonene som danner grunnlag for enhver operasjon eller system».

Skal man gjøre en grovinndeling av forskjellige typer infrastruktur, kan dette være:

- Transport og reise
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- Energi og kraftforsyning
- Vannforsyning
- Sosial infrastruktur som utdanning, helse, barnehager og andre sosiale tjenester, samt offentlige rom

Kvinner og menn spiller forskjellige roller i samfunnet, og ofte bruker og nyttiggjør de seg av infrastruktur på ulike måter. Disse ulike behovene bør derfor tas med

i planlegging av byutvikling og infrastruktur.

Som Norgesunionens Advocacy koordinator, var jeg så heldig å bli invitert med i Europaføderasjonens (SIE) delegasjon til FNs kvinnekommisjon i New York 11. -22. mars i år.

FNs kvinnekommisjon (Commission on the Status of Women, forkortet CSW) er en kommisjon under FNs økonomiske og sosiale råd, ECOSOC. Dette er den viktigste internasjonale møteplass for diskusjon om kvinners rettigheter. Hvert år møtes representanter for medlemslandene for å evaluere arbeidet for kvinners rettigheter og likestilling, sette globale standarder og vedta politikk for å fremme kvinners rettigheter på verdensbasis.

SOROPTIMISTER MED RÅDGIVENDE STATUS

Sammen med rundt 140 andre frivillige organisasjoner har Soroptimist International generell rådgivende status i ECOSOC.

Soroptimister fra alle føderasjoner var representert i New York, og fra SIE var vi 18 delegater i tillegg til soroptimistrepresentanter i offisielle regjeringsdelegasjoner.

Årets prioriterte tema var «*Sosial sikkerhet, tilgang til offentlige tjenester og bærekraftig infrastruktur for likestilling mellom kvinner og jenter*». Gjennomgangstemaet var «*Bemyndiggjøring av kvinner og koblingen til bærekraftig utvikling*». Soroptimistene var høyst tilstedeværende både ved deltakelse og med egne sesjoner om utdanning, sikker vannforsyning og sanitære forhold.

INFRASTRUKTUR OG KJØNNSPERSPEKTIV

FNs 17 bærekraftsmål med sine respektive delmål, er verdens felles arbeidsplattform for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimendringene innen 2030. Under bærekraftsmål #11 om «Bærekraftige byer og samfunn» skal det arbeides for å gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige. FNs bærekraftsmål #9, «Innovasjon og Infrastruktur» handler om å bygge robust infrastruktur og bidra til innovasjon.

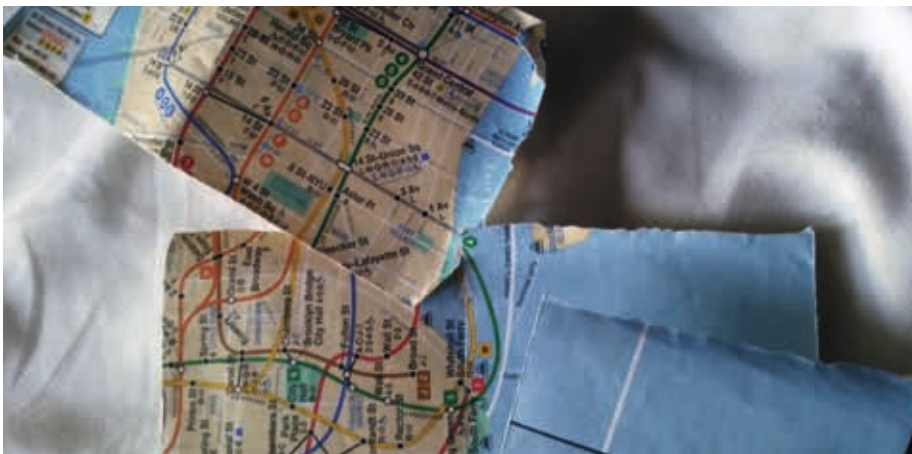
New Zealands sesjon ved Commission on the Status of Women, med temaet: «*We know what we live. How to better plan and design inclusive sustainable infrastructure*», satte søkelyset nettopp på infrastruktur i et kjønnsperspektiv.

Temaet var en øyeåpner for meg. Jeg har ikke tidligere vært oppmerksom på at det faktisk er nødvendig med et kjønnsperspektiv i forhold til planlegging av infrastruktur.

TILGJENGELIGHET FOR KVINNER

Kvinner er ofte mer avhengige av kollektivtransport enn menn. Rimelige, trygge og forutsigbare transporttilbud og transportmuligheter er derfor viktig både for trivsel og for deltakelse i arbeidslivet.

Byplanlegging hvor det legges vekt på trygge offentlige rom og belysning vil minske risikoen for å bli utsatt for vold og trakassering. Infrastruktur i forhold til plassering av barnehager, skoler, helseinstitusjoner, parker og rekreasjonsområder må også bli planlagt

med et fokus på tilgjengelighet spesielt for kvinner, som ofte er de største bidragsyterne og brukerne av slik sosial infrastruktur.

Sikker vannforsyning og trygge sanitære forhold er også avgjørende for kvinners mulighet til god helse, og har også betydning for samfunnsutvikling og kvinner og jenters mulighet for utdanning. (Skal man bruke tre timer hver dag på å hente vann, kan det bety at man ikke kan gå på skolen.)

Tilgang til den teknologiske og digitale utviklingen er også viktig for kvinner, ikke bare for kvinner som aktive samfunnsdeltakere, men også fordi utviklingen gir muligheter for nye måter å arbeide og samhandle på og ikke minst, grenseløse muligheter for tilgang til utdanning.

KJØNNSPERSPEKTIV PÅ INFRASTRUKTUR

FNs organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD, sier at få land har en integrert og helhetlig agenda for hvordan kjønnsperspektiv og bærekraftsmålene skal knyttes sammen i planlegging av infrastruktur.

Skal bærekraftmålene nås innen 2030, og skal det oppnås likestilling, må styrende myndigheter innse at kjønnsperspektivet er viktig også når det gjelder infrastruktur. Det må tas politiske grep for å integrere kjønn som et aspekt i planlegging og gjennomføring av prosjekt og utbygginger. Dette er viktig i utviklingsland hvor god infrastruktur kan gi spesielt jenter og kvinner et stort løft i livskvalitet. I tillegg er det viktig at kvinner selv deltar, får utdanning og mulighet til å delta i styrende organer både i privat og offentlig sektor.

NORSK TRANSPORTPLAN UTEN KVINNEHENSYN

I skrivende stund dumper det ned et nyhetsbrev fra NAF i innboksen: «NAF tar et krafttak for trafiksikkerhet! Kampanjen «Med hjertet i halsen» setter ord på den frykten mange kjenner på i trafikken. Vi er bekymret for om barna kommer seg trygt til skolen eller reiser til og fra jobb med hjertet i halsen.» Videre heter det: «Politikerne på Stortinget har satt et mål om at 80 prosent av barna skal sykle eller gå til skolen. Da må skoleveien oppleves som både trygg og trivelig.»

I forbindelse med Nasjonal transportplan 2018–2029 fikk barna for første gang sin egen transportplan. Hovedmålet med Barnas transportplan er å utvikle et transportsystem som ivaretar hensynet til barn og unge på en god måte. Av ren nysgjerrighet har jeg nå gjort et søk i denne transportplanen for å se om det også er skrevet noe om kvinner der.

De er ikke nevnt med et ord.

SOLIDARITETSANSVAR

Å få være til stede i FN-bygningen, og få muligheten til å se på nært hold hvordan sivilsamfunn og medlemslandene har en plattform hvor man kan møtes i fred for å drøfte viktige spørsmål på alle samfunnsnivå, var en lærerik opplevelse. Jeg er privilegert og kan kjenne på at jeg kanskje ikke har noe å klage på her jeg sitter på toppen av verden. På den annen side tenker jeg, at jo, nettopp fordi jeg er privilegert og har ressurser, så har jeg et solidaritetsansvar. At jeg i tillegg som soroptimist har mulighet til å stå opp for kvinner og se at arbeidet vårt gjør en forskjell, er viktig.

LESETIPS:

OECD Council on SDGs: Side-Event, 7 March 2019: Gender Equality and Sustainable Infrastructure:

<https://tinyurl.com/y5scjd6m>

Ending Violence against Women and Girls: <https://tinyurl.com/y45vsl88>

NAF «Med hjerte i halsen»:

<https://tinyurl.com/y6hnpn56>

Nasjonal transportplan 2018–2029:

<https://tinyurl.com/y4dnrnuh>

Av Veslemøy Klingsheim, SI Kristiansand og Advocacy Coordinator SI Norgesunionen

Delmål 9.1:

Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle.

Infrastruktur gir økt livskvalitet

Soroptimistprosjekt bygger skoler, barnesentre og sanitæranlegg for å øke livskvalitet for kvinner og barn.

Barna i landsbyen Foura i Mali måtte gå 14 km hver vei for å gå på skolen. Veien kunne være farlig, spesielt for jenter.

Den lokale soroptimistklubb, Bamako Espoir, og flere soroptimistklubber i Sveits, gikk sammen for å bygge en skole for jentene i landsbyen.

Skolen heter *Ecole fondamentale Suisse-espoir*, og i tillegg til vanlig skole, tilbyr den også kveldskurs for de lokale kvinnene.

Solcellepanel ble skaffet for å gi elektrisk lys, og en brønn var bygget for hele landsbyen.

HELSE OG SIKKERHET I TIRANA BARNEHAGER

Soroptimister i Albania jobbet sammen med kommuneledelse i Tirana på et prosjekt som ga et sunt og trygt miljø for barn.

Ansatte i 10 barnehager i fattige strøk i utkanten av byen fikk opplæring i hva som påvirker trivsel for små barn. Foreldrene fikk også opplæring.

EN SKOLE I RWANDA

Soroptimister fra Kibungo-klubben i Rwanda etablerte en skole, *Ecole des Hirondelles*.

Fra en beskjeden start i en leid kirkehall, har skolen nå 20 klasserom, et datalab, et bibliotek og et laboratorium, med mer enn 400 elever og 16 lærere.

Kibungo-klubben, i partnerskap med SI Luxembourg og det luxembourgske utenriksdepartementet, bygget et kjøkken og kantine på skolen som serverer 300-400 måltider per dag. Kantinen brukes også til arbeidsopplæring for unge voksne.

Illustrasjonsbilde. (SOS Barnebyer)

ET SENTER FOR BARN PÅ KRETA

Soroptimistklubben i Heraklion samlet inn midler og har fått bygget et senter for barn på Kreta, i samarbeid med den greske avdeling av SOS Barnebyer.

SOS Barnebyer driver anlegget, mens medlemmer av Heraklion-klubben følger den videre utviklingen av prosjektet.

Mens barna får utdanning i et trygt miljø, får mødrene deres anledning til å skaffe seg nye ferdigheter og arbeid.

TOALETTER I GHANA

Soroptimistklubbene Accra og Kumasi i Ghana gikk sammen om å bygge et nytt offentlig sanitærbygg ved Assin Kyinaso i sørlige Ghana for å hjelpe kvinnene i landsbyen.

Prosjektet er miljøvennlig og bruker solcellebelysning.

Prosjektet drives i samarbeid med SI Club Kyoto, Japan, som ga et sjenerøst økonomisk bidrag.

Kilde: www.soroptimisteurope.org

Et nytt sanitærbygg ved Assin Kyinaso i sørlige Ghana takket være Soroptimistklubbene Accra og Kumasi. (Foto: www.soroptimisteurope.org)

MÅL 9: B: BYGGE ROBUST INFRASTRUKTUR, FREMME INKLUDERENDE OG BÆREKRAFTIG INDUSTRIALISERING OG BIDRA TIL INNOVASJON
Delmål 9.3:

Øke tilgangen til finansielle tjenester, herunder rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes integrering i verdikjeder og markeder.

Soroptimister gir kvinner økonomisk selvstendighet

Soroptimister verden over utvikler, finansierer og igangsetter prosjekt som gir kvinner mulighet til økonomisk selvstendighet.

HAITI: Soroptimister hjalp med å få bygget en kornmølle for kvinnene i den lokale bondebevegelsen.

Noen prosjekt hjelper med utdanning og trening i praktiske ferdigheter slik at kvinnene kan få seg en jobb. Andre gir finansiell støtte i form av mikro-kreditt slik at de kan starte egne bedrifter.

Prosjekt for økonomisk selvstendighet (economic empowerment) fokuserer ofte på landdistriktene i utviklingsland der kvinner bruker mye tid på å hente vann og dyrke jord. Når et prosjekt bygger brønn eller gir utdanning i effektiv jordbruk, hjelper det kvinnene økonomisk. Samtidig sparer de tid som kan brukes sammen med familien eller til egen utvikling.

MIKROKREDITT FRA SVEITS

Soroptimist Internasjonal Sveits har jobbet sammen med 'Microcrédit Solidaire Suisse' med prosjekt Microcrédit Soroptimist i mer enn 10 år.

Ordningen støtter kvinner som søker økonomisk uavhengighet ved å starte en liten bedrift. Kvinner som kommer gjennom strenge utvelgelsesprosesser får også veiledning fra profesjonelle innenfor finans, ledelse og markedsføring.

Prosjektet har hatt enorm suksess. Lån av CHF 2,5 millioner (ca NOK 21 millioner) har gitt omsetninger på totalt CHF 20 millioner (NOK 172 millioner).

EN KORNMØLLE I HAITI

Soroptimister i Port au Prince hjalp med å få bygget en kornmølle for kvinner i den lokale bondebevegelsen, *Mouvement Paysan Chambrun Sarazinto*. Nå kan de produsere mel lokalt istedenfor å reise til nabobyen, noe som førte til høye transportkostnader og bruk av unødvendig tid.

Prosjektet sørget for at kvinnene fikk opplæring i hvordan møllen skulle driftes og vedlikeholdes, og hvordan de best kunne håndtere produksjon og salg av produktene sine.

MANUFAKTUR I ARMENIA

Prosjektet, 'Bedre kvinners økonomiske situasjon i Tsolag landsby' av SI Yerevan oppfordret kvinner til å utvikle egne småbedrifter i landbruksområdet i Armenia. Det ga opplæring i praktiske ferdigheter, styrket infrastrukturen og ga mikrolån.

Et bygg var renoverert, med støtte fra ordføreren av Yerevan, og soroptimister kjøpte inn fire symaskiner, en vevstol og materiell. Fjorten kvinner jobber nå med å sy sengeklær og veve tepper. Overskuddet blir reinvestert i prosjektet. SI Yerevan hjelper også kvinnene med markedsføring og salg av produktene sine. Det er anslått at ytterligere 80 av Tsolags kvinner også har indirekte fordel av prosjektet.

NORSKE PROSJEKT

Mange norske prosjekt gir håp til kvinner og jenter gjennom finansiell støtte.

For eksempel, i fjor ga SI Bergen støtte til seks jenter i Sør-Sudan slik at de kunne få formell utdanning og en fremtid uten fattigdom.

Larvik-klubben støttet universitetsstudier for unge kvinner i Rwanda. Støtten, som varer gjennom deres 3-årige utdanning, dekker skoleutgifter, mat og losji.

Flekkefjord-klubben støtter et syprosjekt for jenter i Kambodsja innen organisasjonen Alma-M. Jentene får syopp-læring, undervisning i engelsk og enkel økonomi, pluss et måltid om dagen.

(Foto: www.soroptimisteurope.org)

Hygieniske utfordringer

Under et FN-møte i mars, snakket SI-medlem Mary Muia om utfordringer for jenter og kvinner i Kenya.

Mary Muia.

Mary Muia er Soroptimistmedlem i Nairobi, og FN-representant for Soroptimist International (SI).

På bakgrunn av hennes erfaringer fra soroptimistarbeid, ble hun bedt om å holde et innlegg i et FN møte arrangert i forbindelse med FNs 4. miljøsamling i mars 2019, (UNEA 4). Møtet hadde som tema: 'Hygienisk håndtering av menstruasjon'.

Etter møtet publiserte Mary en blogg på nettsidene til SI internasjonal, som vi har oversatt til norsk. Hele bloggen kan leses på:

<https://www.soroptimistinternational.org/give-girls-and-women-dignity-menstrual-hygiene-management-in-a-waste-toxic-and-disposal-free-world/>

– Mange kvinner i Kenya og andre afrikanske land har ikke mulighet til å håndtere menstruasjon på en hygienisk måte. Problemet er verst for kvinner og jenter som bor i fattige områder med lavinntekt.

Forskning fra Kenya viser at 65 prosent av kvinner og jenter ikke har råd til å kjøpe bind. Bare 50 prosent av jentene sier at de kan snakke om menstruasjon hjemme, og kun 32 prosent av skoler i landsbyer har private fasiliteter der jenter kan skifte bind.

Andre statistikker er mer rystende. De viser at menstruasjon gir høyere risiko for kjønnsdiskriminering. Studier viser at 2 av 3 som bruker bind i land-distriktene i Kenya mottar sanitære artikler fra menn som krever sex i bytte. Dette er uverdigg og utsetter de unge kvinnene for uønsket graviditet og økt risiko for HIV-infeksjon.

Konflikt mellom ulike interesser hindrer fremgang i menstruell helse. Unge jenter trenger bedre tilgang til informasjon om menstruasjon og pubertet og lettere tilgang til sanitære produkter til en rimelig pris. Hun poengterer at 'jentevennlige' fasiliteter bør integreres når skoler og annen infrastruktur er planlagt.

Mary Muia's innlegg var en del av UNEA-4 (den 4. miljøsamling i FN)

som hadde overordnet tema: 'Innovative løsninger for miljøutfordringer og bærekraftig forbruk og produksjon'. Deltakere oppfordret FNs medlemsland til å fortsette å øke internasjonalt samarbeid og bistand, særlig på følgende områder:

- finansiering,
- frivillig overføring av teknologi på gjensidig avtalte vilkår og kapasitetsbygging,
- fremme kjønns-responsiv, ikke-diskriminerende miljøpolitikk og tiltak for alle kvinner og jenter,
- bidra til å sikre kvinners rettigheter og tilgang til mat og ernæring, trygt drikkevann og sanitæranlegg, helsetjenester, utdanning og opplæring, tilstrekkelig boliger og anstendig arbeid, ren energi, vitenskap og teknologi.

OPPLÆRING: SI-klubb Mombasa med jenter som har fått opplæring i menstruell hygiene. På plakaten står det: 'Champion for menstrual hygiene', og 'Champion for women and girls'.

Bruk sentrum – spar miljø

Kompakte byer med levende sentrum reduserer transportbehovet og dermed utslipp av klimagasser. Hvordan får liv tilbake til sentrum? Fredrikstad har svaret.

Med ulike tiltak fra blant annet, Næringsforening, har Fredrikstad by økt omsetning, besøkstall og ikke minst trivsel.

Ferja, som frakter folk over Glomma til bl. a. Gamlebyen, er gratis. (Bildene: Fredrikstad Næringsforening)

Før i tiden var sentrum en plass der en gikk for å treffe folk, ta en kopp kaffe eller handle. Sentrum, eller i mange tilfeller ei gågate, var treffplassen.

Slik er det ikke nå lenger. Store kjøpesentra har overtatt mye av handelen. De kan være flere kilometer borte fra byen og er ofte lettere tilgjengelig med bil.

I sentrum står butikkvinduer tomme. Fenomenet brer seg over hele landet, og også i andre land. Utfordringen er sentrumsdød.

Soroptimistenes L&R-møtet i år var i Fredrikstad og en av foredragsholderne der var sentrumsleder Line Jeppesen. Med stor entusiasme fortalte hun hvordan de tok tak i utfordringen og bestemte seg for endring. Noe måtte gjøres.

Samarbeid mellom gårdeiere/næringslivet og kommunen var basisen.

Det bor over 81.000 mennesker i Fredrikstad og folketallet øker med ca. tusen i året. Hver husholdning brukte

19.000 kr på svenskehandel hvert år. Det utgjør 700 millioner kroner i året. Det er ikke vanskelig å forstå at en næringsforening i en by i Østfold har en stor utfordring.

Næringsforeningen satte opp telleapparat og hadde en undersøkelse for å måle hvor tilfredse byens beboere og brukere var med sentrumsarealet, tilgjengelighet og tilbud.

Hva gjorde de noe med?
Mangfoldet: Næringsforeningen jobbet for å få så mange som mulig ulike butikkjeder og nisjebutikker fordelt utover indre bykjerne.

Festivaler: Ulike typer festivaler/ arrangement viste seg å være en viktig trivselskomponent. I fjor hadde de tre festivaler med tilsammen over 220.000 besøkende.

Parkering: Kommunen tilbød gratis parkering i sentrum etter kl.14 på hverdager, lørdager og søndager. Ferja, som frakter folk over Glomma til bl. a. Gamlebyen, er gratis og den går hele

døgnet. Økningen av passasjerer har vært formidabel.

Åpningstider: Alle sentrums-butikker har felles åpningstid (18) og byens restauranter fikk utvidet åpningstidene til kl 02.

Med disse, og flere andre endringer, har byen fått økt omsetning, besøkstall og ikke minst trivsel. Det ble omsatt for 1.138 milliard kroner i området i 2017, og det var den største vekst (3,7%) registrert i byen side 2009.

Fredrikstad by fikk i 2018 årets 'Byutviklingspris' for sitt arbeid.

Næringsforening jobber stadig mot mer fortetting slik at flere kan bo nær arbeidsplasser, barn og voksne kan bo nærmere bykjernen og til syvende og sist er vi da nærmere klimamålene.

Byutvikling er ikke bare bygninger. Det er mennesker. Det er de som skaper liv.

Se neste utgave av Soroptima for mer fra L&R møtet.

FJERNVARME

– viktig bidrag i miljøhovedstaden

Bruken av miljøvennlig fjernvarme og kjøling framfor lokale oljefyrte varmeanlegg, er et viktig miljøbidrag til Oslo – byen som har status som europeisk miljøhovedstad i 2019. Målet er at Norges hovedstad skal tjene som eksempel til etterfølgelse for byer i andre deler av verden.

I Oslo er det forbud mot å bruke fossil olje og parafin til oppvarming fra 2020. I dag kommer cirka 65 prosent av fjernvarmeproduksjonen fra energigjenvinning av avfall, varmepumpe som henter ut varme fra byens kloakk og en andel bioenergi. Med andre ord; ressurser som ellers ville blitt sett på som avfall.

Enkelt fortalt er fjernvarmeanlegg et sentralvarmeanlegg som forsyner bygninger eller bydeler med varmt vann til oppvarming og varmt tappevann.

Gjennom et fjernvarmenett kan det hentes varmeressurser der de finnes, f.eks. i byens kloakk, og flytte varmen dit det er behov. Et viktig prinsipp med fjernvarme er å benytte lokale energikilder og ressurser som ellers ville gått til spille. På den måten fungerer byens fjernvarmesystem som et slags nav, der

også mulighetene framover er svært store, f.eks. gjennom å utnytte spillvarme fra nye datasentre.

Fortum Oslo Varme (FOV) vil koble til det første datasenteret i løpet av året og få overskuddsvarme tilsvarende 5000 Oslo-leiligheter.

Ved å utnytte lavverdige energikilder, reduserer man samtidig bruk av høyverdige energikilder som elektrisitet, samtidig som man er med å avlaste kraftnettet i høylastperioder. Dette gjør det enklere å f.eks. elektrifisere transportsektoren.

STØRSTE LEVERANDØR AV FJERNVARME

FOV eier og drifter hele verdikjeden, fra energigjenvinning av avfall og videre til produksjon, salg og distribusjon av fjernvarme og kjøling. De er et inter-

nasjonalt energiselskap med rundt 9000 ansatte i mer enn 10 land.

FOV er den største leverandøren av fjernvarme i Norge og står for 36 prosent av all fjernvarme generert i Norge.

– Varmesentralene våre produserer til sammen 1,7 milliarder kWh, forteller Kristin Vestmoen som er prosessingenjører i FOV. – Min oppgave er å sikre at varmesentralene driftes på best mulig måte. Hovedenergikilden til fjernvarmen i Oslo er spillvarme fra avfallsforbrenning – ca 60 % i 2018, men vi utnytter også kloakk og biobrensel i varmeproduksjonen.

VILLE JOBBE MED FORNYBAR ENERGI

Kristin (32) er utdannet ved NTNU ved instituttet for Energi og miljø innen prosesseteknikk og fikk også med seg et halvt år ved University of Colorado Boulder. Etter utdanningen begynte hun i Aker Solutions som teknisk prosjektleder og jobbet der i 4 1/2 år før hun begynte i Fortum (den gang Hafslund) i 2017.

– Jeg hadde lyst til å jobbe med fornybar energi og trives med å arbeide med det tekniske og tett på oppgavene. Min arbeidshverdag er veldig variert og er en kombinasjon av å være ute på anleggene, snakke med driftspersonell og ha andre prosjekt som styres fra kontoret, sier Kristin. Hun får for det meste utforme sin egen hverdag og møter spennende kolleger med ulik kompetanse. Det er mange unge i bedriften, kvinneandelen øker og det er godt samarbeid på tvers av alder og kompetanse.

FJERNVARME: Kristin Vestmoen, prosessingeniør i Fortum Oslo Varme.

STORE UTVIKLINGS- PROSJEKT

– Vi holder på med flere store utviklingsprosjekt både av fjernvarme- og kjøleanlegg og ser på flere løsninger for etableringer i tiden framover. Teknologien som brukes i dag for å tilby kjøling, er at vi kan bruke overskuddsvarme til å kjøle ned bygg om sommeren.

Sorptiv kjøling, eller fjernvarmebasert komfortkjøling, er en velprøvd teknologi i Sverige for bygg som trenger komfortkjøling og ikke nedkjøling av store luftmasser, slik som for eksempel datahaller. Om sommeren er det lavere etterspørsel etter fjernvarme, men fortsatt et behov for å forbrenne avfall.

Med *sorptiv kjøling* er det mulig å bruke deler av denne energien til kjøling av bygningsmassen i Oslo.

I kjøleprosessen benyttes det varme til å tørke uteluft i en varmegjenvinner. Uteluften avgir varme til avtrekksluft i varmegjenvinneren, deretter blir luften kjølt ned ved å tilsette vannmolekyler. Olav Thon Gruppens nylig åpnete næringsbygg på Youngstorget 3 i Oslo er Norges første næringsbygg med kjøling basert på fjernvarme.

CO₂-FANGST FRA AVFALLSFORBRENNING

Det største prosjektet i selskapet er CO₂-fangst på energigjenvinningsanlegget på Klemetsrud i Oslo. Selskapet

har et av to karbonfangstanlegg i det norske CCS-prosjektet. Sementselskapet Norcem i Telemark og FOV har begge ønsket om å fange 400 000 tonn CO₂ per år, og samarbeidsprosjektet Northern Lights skal håndtere transport og lagring.

Våren og sommeren 2018 har selskapet et pilotanlegg på energigjenvinningsanlegget. Formålet med piloten er blant annet å bekrefte at det er mulig å fange 90% av CO₂ i røykgassen uten å påvirke andre utslipp.

– Et fullskala anlegg som fjerner CO₂-utslippene fra energigjenvinning, vil ha direkte teknologisk overføringsverdi til tilsvarende anlegg og andre industrier som produserer røykgass, sier Kristin. I følge FOV, kan offentlig investering i CO₂-fangst fra avfallsforbrenning gi Norge en ledende rolle i det som kan bli en av framtidens store klima-industrier.

Det er stor interesse for CO₂-fangst fra avfall i nasjonal og internasjonal avfallsindustri, og prosjektet på Klemetsrud har samarbeid med flere tilsvarende anlegg i Norge og Europa. Foreligger en investeringsbeslutning våren 2020, kan FOV ha et operativt CO₂-fangstanlegg på Klemetsrud i 2023.

– FOV sitt prosjekt er unikt fordi det også fanger biologisk CO₂, som er en del av det naturlige CO₂-kretsløpet, forteller Kristin som synes hun har en spennende og framtidsrettet arbeidsplass.

FAKTA:

Oslo ble kåret til europeisk miljøhovedstad 2019 på grunn av omfattende satsing på kollektivtransport, kutt i klimautslipp, kildesortering og andre miljøtiltak. Fortum Oslo Varme (FOV) er en viktig bidragsyter til det grønne skiftet i Norges største by og et mer miljøvennlig og bærekraftig Oslo. Fortum Oslo Varme eies av Fortum-konsernet og Oslo kommune med 50 % hver.

Er tett og høyt framtiden?

Er gode bymiljø og biologisk mangfold forenlig i framtidens byer? En stadig større andel av verdens befolkning bor i byer. Urbanisering, globalisering og klimaendringer har stor innvirkning på infrastruktur, samferdsel og på biologisk mangfold.

Gunn Jorunn Aasland, direktør for by- og samfunnsplanlegging i Stavanger kommune.

Velfungerende samfunn og byer er avhengige av gode samferdselsløsninger. Men går bygging av god infrastruktur på bekostning av eksisterende landbruk, gode bomiljø med grønne lunger og tumleplasser for både barn og voksne?

– Det er både god byutvikling og god miljøpolitikk å bygge byen innenfra og ut. Det vil si at vi gjenbraker arealer og optimaliserer arealbruken i den utbygde byen før vi utvider byområdet på bekostning av naturområder og produktiv jord, sier Gunn Jorunn Aasland, som er direktør for by- og samfunnsplanlegging i Stavanger kommune.

– I Stavanger har vi vedtatt mål om høy arealutnyttelse i sentrale områder og knutepunkt. Samtidig har vi en lang tradisjon for å bygge lavt og heller bo ved siden av hverandre enn over hverandre, i vår region. Det pågår en levende offentlig debatt om høyhusenes plass i byen, og det hevdes med rette at tett bebyggelse ikke er ensbetydende med høy bebyggelse.

– I planleggingen må vi både ta vare på verdifulle eksisterende kvaliteter og

samtidig tilføre nye kvaliteter når et område skal utvikles. Vi må akseptere at byen skal bli tettere og at vi i sentrale områder skal dele uteområder og fasiliteter. Vi bor og lever på en annen måte enn den tradisjonelle og forsteds-messige. Samtidig må de tettere miljøene designes svært omtenkstomt og helhetlig. For å ikke skape kvaliteter på urimelig bekostning av omgivelsene, må vi heller tilføre omgivelsene noe som også disse vil ha glede og nytte av. Nye prosjekt kan f.eks. ofte bidra med miljømessig oppgradering, gå-vennlighet og nye servicetilbud, sier Gunn Jorunn Aasland.

GRØNN BYUTVIKLING I SINGAPORE

Som direktør for By- og samfunnsplanlegging i Stavanger, har Gunn Jorunn stor interesse av å se nærmere på hvordan andre større byer jobber med grønn byutvikling, og lære fra de beste. Hun er nå i den heldige situasjonen at hun har fått oppholde seg en stund i Singapore, som er en av Asias og verdens grønneste og smarteste byer.

– Singapore har på bare drøyt 50 år som selvstendig bystat gått fra å være en by i et utviklingsland til å bli et ledende, strategisk knutepunkt for økonomi, utdanning og kultur i sørøst Asia. Omfattende satsing på boligbygging, infrastruktur og utdanning har vært hovedpilarer i utviklingen i denne perioden, men også håndtering av forurensning i vann og på land og etablering av attraktive bykvaliteter, har stått sentralt, forteller Gunn Jorunn. Byen ligger like nord for ekvator. Den

har et varmt og fuktig klima og en tropisk regnskog fra naturens side. Den fortrenger i stor grad naturlig regnskog med sine komplekse økosystemer. Det er ikke lett forenlig med en moderne, trygg og komfortabel by for flere millioner mennesker. Myndighetene har sørget for å bevare noen områder med opprinnelig vegetasjon, våtmark og en god del dyreliv. De gjør en stor innsats for å holde byen mest mulig fri for slanger, krokodiller og uønskede insekter.

I følge Gunn Jorunn framstår den tettbygde byen som grønn. – Det er mye og vakker beplantning langs alle veier, i store og små parker, hager og utearealer i alle bydelene. I tillegg oppmuntres bruk av grønne vekster på bygningsfasader og internt i bykvarter. Dette har både en kjølede og luftrensende effekt, og det er samtidig estetisk flott og myker opp bylandskapet.

– I Norge har vi andre klimatiske og geografiske forhold enn Singapore. Her er solrike og vindskjermede uteområder etterspurte kvaliteter. God arkitektur er avgjørende for aksept av høyhus i en by som Stavanger, sier direktøren for by- og samfunnsplanlegging.

GODT UTBYGD TRANSPORTSYSTEM

Alle bydeler i Singapore er godt koplet til offentlig transport, som buss, tog eller bybane. Det er komfortabelt og trygt å bruke og effektivt og rimelig. – Boligområdene er godt tilrettelagt for uteopphold, både under tak som skjermer for sol og regn og under åpen himmel.

Eksempler på hhv. bolig og næringsbygg med integrert beplantning i fasaden.

Takhager i Singapore, tilgjengelige for alle, i et kvartalsbygg med eldreboliger, legesenter, barnehage og hawkersenter.

Tagging og forsøpling forekommer sjelden og det er strenge straffer for slike forsømmelser. Beplantning, benker, lekeområder, trenings- og aktivitetsområder, gang- og sykkelstier er godt etablert. Det er også en del lokalt tjenestetilbud, som hawker-sentre hvor man spiser god og rimelig mat og møter familie og venner, samt butikker og andre private og offentlige tjenester som skal være lett tilgjengelige i hverdagen.

HVA KAN VI LÆRE?

– Selv om vi har ulike naturmessige og kulturelle utgangspunkt, deler vi fullt ut Singapores mål for samfunnsutviklingen framover. Det handler om å gi rom for vekst og utvikling på en bærekraftig måte, være inkluderende for mangfoldet av mennesker og tilpasningsdyktig for å håndtere nye utfordringer, understreker samfunnsplanleggeren.

Kan vi også dra nytte av de samme løsningene?

– Singapore har bygget en høyhusby som de likevel kaller en 'Garden city', med et stort og økende innslag av grønt. Klima og geografi gjør at skyggevirkning eller mikroklima ikke er et stort tema ved bygging av høyhus. Plasskrevende funksjoner flyttes ut av sentrale områder

og legges gjerne under bakken. Høyhusene som bygges i sentrale områder, går også mange etasjer ned, og her inneholder de infrastruktur, funksjoner og tjenester som ikke trenger dagslys.

– Et kjennetegn ved denne tettbygde byen er likevel at den er gå-vennlig. Den tilbyr mange utvendige og innvendige passasjer for gående, ofte gjennom byggenes 1-2 etasjer under og over bakken.

– En høyere arealutnyttelse er en naturlig og viktig del av byutviklingen

vår framover Når dette gjennomføres på våre lokale premisser, vil det gi gode bo- og arbeidsmiljø. Fortettingen og fornyingen i byen begrenser presset på omkringliggende natur og produktive arealer, og skaper grunnlag for bedre byliv og tjenester. Som Singapore, kan også vi tenke stort omkring begrepet «hage». Vi kan videreutvikle en frodig grønnstruktur som en integrert del av byen vår. **Det gir både økt biologisk mangfold, helse, trivsel og et bedre bymiljø, understreker Gunn Jorunn.**

SKULPTUR: Marina Bay, Singapore.

Miljøkunnskap, bevisstgjøring og praksis

Mor, slå av motoren! Du forsøpler! Stemmen kommer fra baksetet i bilen din.

Hvor mange av oss voksne kjenner seg igjen i lignende uttalelser fra barn? De er ofte gode ambassadører for miljøet rundt seg; like ofte er de bekymret. De kjenner mange av de mest brukte begrep som har med miljø å gjøre og det har utviklet seg en bevisstgjøring av problematikken rundt forurensning som sprer seg raskt.

Dette gjelder ikke alle områder, land eller verdensdeler. Det er en kjensgjerning at de fattigste landene har minst kunnskap og størst plager av forsøpling. Ting henger sammen.

Er det da slik at alle barn og ungdommer har like mye kjennskap til jordas tilstand i 2019? Nei, alt avhenger av foreldres, barnehagers og skolars kultur

og satsing på miljøkunnskap. En inspektør på en ungdomsskole kunne fortelle at i en klasse var det to elever av over 20 som visste hvem Greta Thunberg var (se artikkel neste side).

En måte å få orden på systemer og fokus på miljø, er å knytte skoler og barnehager til miljøsertifiseringsordninger. En av dem er Grønt Flagg. De er en del av det internasjonale «Eco-Schools» nettverk som drives av Foundation for Environmental education (FFE). Det ble lansert i Norge i 1998 og i dag er 1000 skoler og barnehager i 100 kommuner knyttet til nettverket. Formålet er å styrke bærekraftig utvikling gjennom miljøundervisning. Ikke som et eget fag, men integrert i foretakets pedagogiske arbeid (undervisning og praktisering)

som ønsker å øke kunnskapen og skape et felles engasjement som forplikter.

Grønt Flagg sine verdier er et verktøy som er integrert i rammeplaner som omfatter alle som arbeider i skolen/ barnehagen og de må velge et tema som alle involverte forplikter seg til å jobbe etter. Sertifiseringen må fornyes hvert år. Kompetansemålene i skolen må passe inn i valgene og det er ikke usannsynlig at miljøatsingen som nettverket representerer, vil komme mer til syne i de nye læreplanene for norsk skole som er under arbeid.

Sroptimaredaksjonen har stilt Elias (8 år) fra Stavanger og Olivia (7 år) fra Oslo noen spørsmål som er relatert til temaet.

Hva tenker du på når du hører dette: plast i hval?

Elias: Det var trist og dumt å lese om den hvalen i Barneavisa.

Olivia: Kjempedumt. Det betyr at den hvalen har spist plast, som noen har kastet i havet.

Hva syns du om det som ble oppdaget der?

Elias: Det er synd at vi kaster plast i havet slik at hvaler spiser den.

Olivia: Folk i Norge eller andre land har kastet søppel i havet, og det er ikke lov.

Hvor kildesorterer du?

Elias: Jeg kildesorterer plastikk, mat og aviser hjemme. På skolen av og til. Hvis jeg f.eks. er på en fotball-turnering og skal kaste noe, sorterer jeg hvis det er dunker der.

Olivia: På skolen og på kjøkkenet hjemme kildesorterer jeg. Det fine som har skjedd i det siste, er at vi har begynt med resirkulering på skolen vår. Vi har hatt «Miljøfest», – da kom Tigrabamsen og danset og fortalte.

Hva syns du vi voksne må gjøre for å ta vare på jorda?

Elias: De voksne må bli mer miljøvennlige.

Olivia: De må si fra til alle at de skal resirkulere og gi beskjed hvis noen lurer seg unna. De må slutte med gassballonger og forsøpling.

Hva syns du vi voksne må gjøre for å ta vare på jorda?

Elias: De voksne må bli mer miljøvennlige.

Olivia: De må si fra til alle at de skal resirkulere og gi beskjed hvis noen lurer seg unna. De må slutte med gassballonger og forsøpling.

Hvor har du lært det du kan om miljøspørsmål?

Elias: Skolen har lært meg om kildesortering i naturfagtimene, og vi snakker av og til om det i samfunnsfag.

Olivia: 'Miljøagentene', en organisasjon for barn har lært meg mye og så følger jeg med på 'Newton' på NRK.

Vet du hvem Greta Thunberg er?

Elias: Nei, det vet jeg ikke.

Olivia: Greta Thunberg var den svenske jenta som satte igang skolestreiker for miljøet.

Håpet for en endring i holdninger og kunnskap om jordas framtid lever.

«JEG SNAKKER IKKE UTEN AT JEG HAR NOE Å FORTELLE»

«Dere sier at jeg har panikk og at det sjelden fører til noe godt. Men hvis huset ditt brenner, er det ikke til å unngå panikkanfall for å redde det. Dere politikere gjør ikke noe. Da må jeg.» Greta Thunbergs ord til FNs ledere på klimakonferanse i Polen.

Greta ble født i Stockholm for 16 år siden. Som åtteåring reagerte hun på at det ikke ble gjort nok for å redde jorden, selv om vi visste hva som måtte gjøres. Hun var deprimert og sluttet å snakke. Senere fikk hun diagnosen Asbergers syndrom og selektiv mutisme. Sistnevnte arter seg slik at personen slutter å snakke, oftest utenfor hjemmet. Selv sier hun at hun snakker når hun har noe å fortelle. Vi vet ikke hva dette betyr for henne når hun på sin klimaktivist-ferd reiser med tog over hele Europa og verden for sin sak. Men beundringen for hennes engasjement og mot blir ikke mindre sett i lys av dette.

For å gjøre noe, bestemte hun seg, alene, for å demonstrere utenfor Riksdagen i hjembyen i august 2018 da det skulle være valg. Med den selvlagde plakaten 'Skolestreik for klimaet', med luftforurensningen i tankene, valgte hun en fredag. Hun hadde sett hva hetebølge og skogbranner i hennes eget land førte til. Hun sluttet på skolen og har siden sittet på samme sted hver fredag, etterhvert med flere følgere. Hun spiser ikke kjøtt og hun tar ikke fly hvis hun kan unngå det. Hun mener at hun og andre unge kan bety en forskjell hvis de gjør som henne.

For Greta Thunberg er miljø en personlig sak; hun vil ha en endring – fort. Samtidig understreker hun at hun taler på vegne av de som er hardest rammet, unge og fattige i den del av verden som ikke har de mulighetene til økonomisk

Greta Thunberg. (Foto: Wikipedia)

vekst, skolegang, jobb og framtidshåp som hun har.

HVA ER DET HUN VIL OG HVA ER HENNES BUDSKAP?

- De som sitter med makten i den delen av verden som har innflytelse, må bruke makten umiddelbart for å endre kurs.
- Vi må vise besluttsomhet fordi vi allerede ser at den veien vi går er feil.
- De som tjener seg ustyrtelig rike på andres bekostning, må innse at de ikke kan fortsette slik.

- Alle ser hva som skjer med klimaet vårt, men er tafatte og ubesluttsomme.
- Økonomisk profitt og utvikling kan ikke lenger fortsette på bekostning av klodens overlevelsesmulighet.
- Den urettferdige fordeling av goder er de rikes skyld og de har rotet det til for oss uten å rette opp feilen.
- Forskere har i en mannsalder prøvd å fortelle om konsekvensene av de veivalg som er tatt, uten å bli hørt. Tegnene kan ikke være tydeligere enn nå.
- Vi som sier at vi elsker barn, kan ikke samtidig ødelegge fremtiden deres.
- Vi vil ha en levende planet.

Greta Thunberg har fått enorm oppmerksomhet for sitt engasjement. Skoleelever over hele Europa har skulket skolen, gått i tog og streiket for miljøet, for at Parisavtalen skal få den påvirkningskraft den fortjener, og for at alle verdens land skriver under på den.

Noen ganger har hun vært til stede som inspirator, andre ganger har tusenvis av unge samlet seg bak budskapet hennes. Hun har inntatt betydningsfulle talerstoler i ulike FN-organ, talt ved klimakonferanser verden over og reist mye.

Hun har møtt paven, fått positiv omtale fra mange av verdens mektigste personer blant annet, Obama og Clinton. Tallet på priser er mange:

I 2018: Årets rollemodell, En av verdens mest innflytelsesrike tenåringer (Time Magazine), Årets viktigste kvinne (Aftenbladet), Klimapriser i Tyskland og Frankrike.

I 2019: Rachel Carsons pris, og Fritt Ord-prisen i Norge sammen med Natur og ungdom. Den norske regjering har forslått henne som Fredspris-kandidat og Time Magazine utnevnte henne til en av de mest betydningsfulle personer dette året.

Kritikk mangler ikke; «hun skulker skolen», «Hun har et for enkelt budskap», «Hun er bare seksten år og utålmodig. Det går nok over.» Noen prøver å utnytte hennes navn økonomisk, dette har hun klart å unngå.

At hun er verd å høre på, betviles ikke. Den nyeste FN rapport over klodens tilstand og framtidsutsikter viser med klare tall hvordan mangfoldet forsvinner. Alle de spøkelsene Greta Thunberg fortalte om i året som gikk, er kommet fram i lyset.

Greta har rett. Det er ikke lov å vente lenger.

Rachel Carson, miljøforkjempenes mor

Hun ble utskjelt, latterliggjort, utfryst, kalt hysterisk kvinnfolk, beskyldt for å fare med løgn og framfor alt, være useriøs. I dag, nitti år senere, ser vi at hun hadde rett i bekymringen for uvettig bruk av kjemikalier og følgene av det, på land og i vann.

Rachel Carson ble født i USA i 1907, en stille, beskjeden jente som likte å skrive og lese. Helst om naturen. Som ung, studerte hun bl.a. zoologi med beste resultat. Hun deltok ivrig i debatter om miljø. Hun var mot uvettig bruk av insektmidler.

Som forfatter hadde hun flere internasjonale bestselgere. Boken hun utga i 1962, Silent Spring (Den tause våren), om de katastrofale virkningene som giftstoffer brukt mot ugress og skadeinsekter kan få i naturen, vakte strid og oppsikt.

President Kennedy oppnevnte en undersøkelseskommissjon. Under høringen fortalte hun Senatet om sine bekymringer. DDT og tolv andre giftstoffer ble fjernet.

«Den tause våren» er fremdeles en aktuell bok, og Rachel Carson regnes for å være en av stifterne av den moderne miljøbevegelsen. Hun døde av kreft bare 56 år gammel.

«Hvis jeg ikke gjorde noe, ville jeg aldri kunne bli lykkelig i naturen,» skal hun ha sagt. Ikke ulikt vår tids mest aktuelle aktivist, Greta Thunberg som i år fikk Rachel Carson-prisen, miljøprisen som utdeles i Stavanger annethvert år til en kvinne som har vist miljø-engasjement.

Rachel Carson. (Foto: Wikipedia)

Soroptimistprofilen

Jezzamine Faye Matias-Martinsen**Født:** Manila i 1977.**Utdanning:** Mastergrad i jus, Public International Law, Universitetet i Oslo 2014.
Bachelorgrad i jus, Arellano University School of Law Manila 2008.
Bachelorgrad i økonomi, Wesleyan University Philippines 1998.

Soroptimist i Sarpsborg Soroptimistklubb siden: 2011.

Verv i Unionen: Medlem, Ekstensjonskomité.**Yrke:** Prosjektmedarbeider – Sarpsborg kulturskole, Sarpsborg kommune.

«Everything's gonna be fine.»

Soroptimist International er en kjent organisasjon for kvinner i mitt hjemland, Filippinene.

De er opptatt av å øke offentlig bevissthet om «women empowerment» i samfunnet gjennom tjenester (medisinske oppdrag og ernæringsprogrammer), informasjonsformidling (stoppe menneskehandel, vold mot kvinner og barn og seksuell trakassering) og prosjekt som hjelper kvinner å være selvstendige.

Mitt første møte med organisasjonen var på ungdomsskolen. Da arrangerte soroptimistklubben i hjembyen nord i Manila en skrivekonkurranse for ungdommer. Temaet var kvinners rettigheter og lederskap. Jeg vant ikke, men konkurransen satte meg på tanken om at jeg ville bli soroptimist hvis jeg fikk muligheten. Soroptimistvisjonen traff meg rett i hjertet.

Jeg kom til Norge for ni år siden. Etter at min datter ble født i 2011, fikk jeg forespørsel fra ei venninne i Fredrikstad Soroptimistklubb. Hun spurte meg om jeg var interessert i å bli medlem i en soroptimistklubb, da jeg jobbet med temaet menneskerettigheter, særlig kvinners rett, ved universitetet i Oslo. Jeg svarte «JA» akkurat der og da. Jeg husker det fortsatt godt siden jeg ble så glad for å få muligheten til å bli soroptimist, selv om det ikke var i mitt hjemland. Hun ringte Sarpsborg Soroptimistklubb og de tok kontakt med meg etter årsmøtet i april 2011. Men etter møtet var det også

en del spørsmål inne i hodet mitt til meg selv. Hvordan kan jeg klare å være med på alle klubbmøtene og komitémøtene? Hvordan kan jeg klare å få tid til en baby, familieaktiviteter, husarbeid og skoleoppgaver? Skal jeg ta verv i klubben? Heldigvis, er jeg optimist og har som motto: **«Everything's gonna be fine.»**

Mitt første klubbmøte gikk bra. Min fadder hadde en viktig rolle gjennom hele min reflektant-periode. Hun ble ikke bare min fadder, men også en venn som jeg kunne diskutere ideer og tanker med. Hun var veldig viktig for min trivsel i klubben. Hvert møte og prosjektarbeid var koselig og lærerikt. Det følte riktig å være med engasjerte kvinner som har den samme lidenskap og interesse for å gjøre en forskjell i samfunnet. I desember 2012 ble jeg tatt opp som medlem. Et medlem av en internasjonal frivillig organisasjon som står for alt jeg brenner for – «women's rights advocacy, empowerment and mentoring». Syv år har gått, og jeg har allerede blitt vervet i klubben som styremedlem, representant til unionen, assistent til IKT-ansvarlig, og som medlem av prosjekt og ekstensjonskomitéen. Alt er mulig!

I fjor ble jeg valgt inn som medlem i Unionens ekstensjonskomité. Jeg er takknemlig for at lederen i komitéen, Kine Aasheim har erfaring på dette området, da dette er ganske nytt for meg. Jeg fikk ansvar for å formidle «SIEs Recruitment and Retention

Manual» til våre distriktskontakter (DK) i Tromsø i i fjor. Dette var en stor utfordring for meg, men det var også en stor ære å presentere ideer og diskutere dette viktige temaet på DKs møte. Vi er heldige som har engasjerte DKer som jobber hardt for å nå målet om medlemsrekruttering. Jeg er sikker på at vi kommer til å få bra resultat innenfor rekruttering i framtiden. Vi må ikke glemme at det alltid er medlemmene og deres støtte som er nøkkelen til en effektiv organisasjon.

Jeg jobber nå som prosjektmedarbeider ved Sarpsborg kulturskole. Teamet vårt jobber med kulturelle prosjekt rettet mot felleskap og integrering av barn og voksne. Arbeidsoppgavene varierer fra planlegging av prosjekt, oppfølging, gjennomføring av aktiviteter, og nettverksbygging i lokalsamfunnet.

«Gratis kulturskole for alle» er også med prosjekt jeg jobber med. Det er et lavterskeltilbud til barn og barnefamilier, hvor deltakerne har en mulighet til å få gratis undervisning innen kunst og musikk. Jeg jobber også med prosjekt i samarbeid med NAV, Sarpsborgs flyktningkontor, andre ideelle og innvandrereorganisasjoner. Sarpsborg Soroptimistklubb har et samarbeid med kulturskolen hvert år når det gjelder en kulturell feiring av kvinnedagen.

Jeg er heldig som har en jobb hvor jeg trives godt, en jobb som gir mening.

Bruk stemmeretten

Kvinner på vei mot valgurnene – hvilken retning går dere i?

EUROPEISKE PLAKATER: Soroptimister i Europa sprer budskapet om å bruke stemmerett. (Kollasje: Veslemøy Klingsheim)

Har du sett grafikkbildene med de blåkleddede kvinnene, og kanskje med teksten «Nå er det på tide for din første gang»?

Disse er et resultat av soroptimisters deling av prosjekt og ideer på tvers av landegrensene.

Europaføderasjonens Advocacy koordinatører ble samlet til sitt første kurs og opplæring i Athen i februar 2019, hvor vi også delte historier om våre unionsprosjekt.

Alle ble veldig imponerte da Anna Szeremeta presenterte SI Warsaw's prosjekt fra oktober 2018 (PFR SIE-14841). Plakatens budskap «Nå er det på tide for din første gang», er ganske pirrende. Den var rettet mot spesielt yngre kvinner for å få dem til å delta i valg, først og fremst EU-valget 26.mai. Designeren, unge Julia Karwan Jastrzębska fra Polen, har sjenerøst gitt soroptimistene fri tilgang til å bruke den grafiske utformingen i kampanjer.

KAMPANJE FOR BRUK AV STEMMERETTEN

Trenger vi en kampanje for å oppfordre til bruk av stemmeretten? Er det nødvendig å oppfordre spesielt kvinner til å stemme? Begynner soroptimistene nå også å være politiske? Ja, ja og selvfølgelig!

Bruk av stemmeretten er en av de viktigste grunnsteinene for demokrati og menneskerettigheter. Retten til å ta del i offentlige anliggender, herunder rett til å stemme og stille til valg, er grunnlaget for demokratiske regjeringer basert på folkets vilje.

I et demokrati kreves det en viss grad av engasjement og deltakelse for å sikre at demokratiet overlever. Kan politiske avgjørelser vurderes som legitime når politikerne bare velges av et fåtall stemmer, eller der valgdeltakelsen ikke er representativ for alle lag i samfunnet? Hvis det er et mål å

oppnå kjønns-likevekt i bestemmende organer, er det faktisk viktig å stemme inn kvinner!

ØKT DELTAKELSE BLANT DE UNGE

Norge feiret 100 år med kvinnelig stemmerett i 2013. I år skal vi feire 100 år for allmenn stemmerett for voksne. I september er det kommune- og fylkestingsvalg og mange skal nå stemme inn kandidater til nye kommunestyre etter kommunesammenslåinger. Ved siste valg var valgdeltakelse rundt 60% og flere kvinner enn menn gikk til valglokalet. Vi har enda ikke likestilt representasjon i kommunestyre (39% kvinner), Stortinget (41% kvinner) eller i regjeringen (45% kvinner).

Kvinner under 45 år viser seg å være de som er dårligst til å stemme og bør være dem man retter kampanjer mot i første omgang. Er ikke dette også kvinner i rett alder for rekruttering som soroptimister? Er ikke disse også de mest aktive på sosiale media? «To fluer i en smekk» – og en god anledning til å sette i gang en kampanje for å markedsføre at soroptimister står opp for kvinner!

VI LAGER EN NORSK PLAKAT

Bruk av plakaten oppfordrer både kvinner til å stemme, samtidig som soroptimistlogoen er svært synlig. Den kan i tillegg ha en lesbar QR-kode som gir ytterligere informasjon om lokale forhold og soroptimistklubb, informasjon om SI Norgesunionen mm. Oppfordring til bruk av stemmeretten er en oppfordring til medbestemmelse. Dette er ikke en kampanje for et bestemt politisk syn eller parti, selv om noen av disse plakatene har budskapet «Stem fram en kvinne». Dette er politikk: «Aktiviteter rettet mot å bedre noens status eller gi økt makt innen en organisasjon».

Det opprinnelige polske budskapet «Nå er det på tide for din første gang» har blitt omformulert på plakatene som nå spres av soroptimister i Europa:

- Sverige: Europa behøver din stemme, spre den gjennom å stemme ved EU- valget 26. mai
- Tyskland: Europa behøver vår kvinnestemme. Gå til valg 26. mai for Europavalget.
- Italia: Gi et tegn til fremtiden din – stem i dag!
- Romania: Hun stemmer for fremtiden, hva gjør du?

Har du et godt forslag til slagord for en tilsvarende valgplakat-aksjon foran kommune- og stortingsvalget i september? Slagordet kan godt være lokalt forankret, men ikke partipolitisk.

Send forslaget ditt til advocacy@soroptimistnorway.no før sommerferien!

Av Veslemøy Klingsheim, SI Kristiansand og Advocacy Coordinator SI Norgesunionen

Kjolesalg

– et populært og innbringende prosjekt

Flere, kanskje til og med mange, soroptimistklubber har hatt kjolesalg som et av sine prosjekt. Noen har det som et internt prosjekt på klubbmøter, andre satser større og inviterer folk utenfor klubbmiljøet til salg. Alle har som formål å innbringe penger til et hjelpeprosjekt.

Hele konseptet er basert på at vi kvinner bruker kjoler, kjøper kjoler og syns plagget er staselig å gå i. Så er det «plutselig» ikke så fint lenger og vi vil ha noe nytt. Da er jo kjolebytte en ypperlig måte å drive gjenbruk på, samtidig som det kan gi oss en mulighet for å hjelpe andre kvinner økonomisk.

Stavanger og Sandnes har nettopp gjennomført sine prosjekt. Sandnes hadde 100 plagg (ikke bare kjoler), mens Stavanger hadde 200 kjoler. Sandnes fikk inn 8000 kr og Stavanger 15000,-.

Yme-prosjektet ble valgt som penge-mottaker i Sandnes, mens Stavanger valgte Utdanningsfondet.

– Dette var et prosjekt som krevde litt planlegging, men det var enkelt å få til og frister til gjentakelse, sier Marit Bjordal i Stavanger Soroptimistklubb.

Det enkleste er å arrangere salget blant medlemmer og medlemmers venner, hvis klubbmøte-lokalene egner seg.

KJOLESAVG: Fra Sandnes sitt kjolesalg i mai.

Å bruke en av medlemmenes hjem, er også mulig. Utfordringen er å finne lokaler som gir muligheten til å prøve klærne på.

Vil en ha et større arrangement, kan tomme butikklokaler brukes.

Uansett, det viktigste er at arrangementet blir gjort kjent, gjerne via avisa, og at alle medlemmene bidrar, enten en har tenkt seg en kjole eller ikke.

Kjoler, kaffe- og kakesalg er en god kombinasjon. Viktigst av alt: Det må være tydelig hva pengene skal brukes til.

Salg av brukte klær er ikke lenger for dem som ikke kan kjøpe dyrt, det er for oppegående og bevisste kvinner som tenker at forbruket av klær og «shoppomani» for de fleste av oss kan begrenses.

SOROPTIMISTER

Ull & Omtanke

– strikk en lapp og sammen gir vi litt Ull & Omtanke til noen som trenger det.

Foto: Gladys Egeland

Ull & Omtanke ble startet av Vibeke Jerkaas i Fredrikstad i 2012. Etter hvert ble det til et nasjonalt dugnadsprosjekt med over 30 lokale grupper over hele landet

Medlem av Sandnes Soroptimistklubb, Gladys Egeland, ble interessert i Ull & Omtanke. Hun strikket opp en masse lapper til prosjektet, og da det viste seg at det ikke var noe lokal gruppe i Sør-Rogaland, startet hun 'Ull & Omtanke Rogaland'.

Gladys presenterte prosjektet på et møte i Sandnes-klubben, og nå får hun små og store poser med lapper overlevert på nesten hvert klubbmøte.

– Tanken bak er at alle kan klare å strikke en lapp eller to eller ti – og at hver lapp er en lapp nærmere et flott og varmende pledd, sier Gladys. Hvert lappeteppe som blir laget blir unike og nummererte, og består av 150 små lapper. - Disse blir gitt til kreftpasienter med ønske om å gjøre hverdagen under behandling litt bedre. Dette er et

ypperlig restgarnprosjekt, for det trengs lapper i alle farger.

Oppskriften er enkel; Legg opp 9 masker med ullgarn og pinne 5. Strikk frem og tilbake til lappen måler 21 cm (bredden på et A4-ark) fell av – og du har produsert en lapp.

Lurer du mer om dette prosjektet, eller har lyst å bidra med strikking eller montering, har de fleste lokalgruppene egen Facebookside slik at du finner en gruppe i nærheten av der du bor.

Sett i gang og strikk!

STRIKKER

MASKER MED MENING

Siden januar har Halden Soroptimistklubb engasjert seg i Amandaprojektet.

Klubben har sponset garn og pinner, og medlemmene har strikket tepper, luer og sokker som nå skal gis til nyfødteintensivavdelingene på sykehusene. Det trengs stadig påfyll, ettersom barna som får bidrag fra prosjektet, beholder strikkeplaggene og teppene.

– Dette er *masker med mening*, og et flott prosjekt for oss å engasjere seg i, sier klubbens president Cathrine H. Solheim.

Mer info: <https://www.amandaprojektet.no/>

STRIKKER: Medlemmer av Halden Soroptimistklubb strikker for nyfødteintensivavdelingen.

Oslo Soroptimistklubb feiret 85 år

Oslo Soroptimistklubb er landets eldste klubb og har i dag 24 medlemmer.

I fjord høst markerte klubben 85-års jubileet med en guidet omvisning av Harald Sohlbergs utstilling i Nasjonalgalleriet, etterfulgt av lunsj på Theatercafeen. Oslo Soroptimistklubb har for tiden styret i Utdanningsfondet, Distriktskontrakt for Øst 4 og FN kontakt. I jubileumsåret er Mona Christine Wiger president.

FEIRING:
Medlemmer av Oslo-klubben
feiret 85-års dagen på
Theatrekafeen.

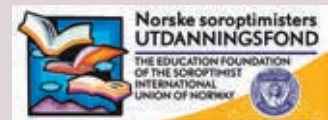
Kongsvinger feirer jubilarer

Signe Marie Solvang ble tatt opp som medlem i 1956 på et seremoni på Skansgården, Kongsgården. 8. mai i år fikk hun utdelt Æresmedlem diplom for 60 års trofast tjeneste. Også denne gang på Skansgården.

Anne Nylønder og **Brita Hanssen** ble begge tatt opp i 1969 og kunne derfor feire 50 års medlemskap.

Soroptima gratulerer.

Husk å merke bidrag til Utdanningsfondet

Siden oppstart i 1985 har vårt Utdanningsfond hjulpet 623 jenter til å gjennomføre en utdanning.

Utdanningsfondet støtter jenter/kvinner med midler for å kunne gjennomføre en utdanning. Fondet har til sammen gitt støtte til 623 jenter med en totalsum på 4,15 millioner norske kroner.

For å kunne dele ut stipend hvert år, er fondet avhengig av tilskudd fra alle norske soroptimistklubber. Klubbene gir i dag bidrag fra egne loddsalg, kjølesalg og andre aktiviteter. Fondet har selv et loddsalg som mange av klubbene kjøper lodd fra.

I de senere år har vi hatt anledning til å dele ut opp til 500 000 kr hvert år. Det viser seg imidlertid at når vi mottar søknader for godt over 1 million årlig, er det veldig mange som har behov for vår støtte.

– Alle gaver til fondet mottas med stor takk, sier Berit Smestad Paulsen fra Oslo-klubben, som leder fondet. – Vi er også opptatt av å føre statistikk over hvor pengene kommer fra. Dette er ikke bestandig like lett. Enkelte klubber overfører penger uten å oppgi klubbens navn, om beløpet er til lotteriet eller om det er andre gaver.

Hun ber klubbene merke bidragene sine med klubbnavn, årstall for lotteriet, eller om det er en gave.

HVA SKJER?

2019

- 6.-8. september Chartring av Corvinus Club i Budapest.
14. september Distriktsmøte, Drammen.
21. september Distriktsmøte Vest, Voss.
27. september 50-års jubileum, Larvik.
28. september Distriktsmøte og 25-års jubileum, Trysil.

2020

- 05.-07. juni Ringerike Soroptimistklubb, The 24th Nordic Soroptimist-meeting.
26.-28. juni Guvernørmøte, Paris.

2021

- 2.-4. juli SIE Kongress, Kraków.

Jubileumsfeiring i Haugesund

Haugesund og Omegn Soroptimistklubb feirer 50 år med jubileumsfeiring 25.-27. oktober 2019.

Jubileumshelgen vil bli markert og behørig feiret lokalt. Festkomite er i full gang med forberedelser. Sett av datoene 25.-27. oktober 2019 allerede nå.

«Vi kan love en spennende helg med utflukter, gode møteplasser og en flott festkveld,» skriver President Bjørg Tone Vikshåland på nettsidene.

Mer informasjon fra:
haugesund@soroptimistnorway.no.

HAUGESUND: Skulpturen «De fire vindene», laget av kunstneren Nina Sundbye. (Foto: Pixabay)

LITT PRAKTISK

Neste utgaven av Soroptima skal se nærmere på temaene fra L&R møtet i Fredrikstad: *Soroptimist International inn i fremtiden: Fortsatt en global stemme for kvinner!*

Er det noen som har innspill til saker å skrive om, tips oss på soroptima@soroptimistnorway.no. Ta gjerne pennen (eller PC'en) fatt og skriv selv. Det setter vi pris på.

Neste utgaven kommer 20. september. Fristen for å sende inn stoff til oss er **1. august 2019**.

Har du et bilde til artikkelen? Et godt bilde kan si mer enn mange ord, og er med og hever leseglede og opplevelse. Derfor er det viktig at innsendte bilder er av en viss kvalitet. Størrelse på filene bør være fra noen MB (megabyte) og oppover. I utgangspunktet ønsker vi så store bilder som mulig, så kan vi heller krysse bildene i produksjon.

AKTUELLE NETTADRESSER

Stoff til Soroptima sendes til soroptima@soroptimistnorway.no

SI Norgesunionen nettside www.soroptimistnorway.no

Soroptimist International www.soroptimistinternational.org

Rapportering av prosjekt <http://www.soroptimisteurope.org>

Europaføderasjonen www.soroptimisteurope.org

Soroptimist Project Matching www.soroptimistprojects.org

Fokus: www.fokuskvinner.no

FNs kvinneorganisasjon: www.unwomen.org

FN-sambandet: www.fn.no

SJEKK ADRESSEN DIN

Etter hver utsendelse av *Soroptima* får vi endel blader i retur, grunnet feil adresse. Det er synd at ikke alle medlemmer får bladet sitt.

Vi oppfordrer hver enkelt medlem til å sjekke adressen sin i medlemsregisteret, og melder fra til sekretæren i klubben hvis adressen er feil. Endrer du adresse, gi beskjed straks til din klubbsekretær.

Medlemsregisteret finner du på <https://soroptimistnorway.no/>. Velg 'Logg inn' for å komme til intranettet. Klikk da på Klubbområde > Medlemmer for å finne din klubb. Klikk på navnet ditt for å sjekke informasjonen som er lagret om deg.

ANNONSEPRISER

Helside - kr. 2.800,-
1/2 side - kr. 1.400,-
1/4 side - kr. 700,-
1/8 side - kr. 350,-